

МІЖНАРОДНІ ТЕНДЕНЦІЇ З ДЕОФШОРИЗАЦІЇ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ДЕРЖАВ СХІДНОЇ ЄВРОПИ

Метою реєстрації та використання офшорних компаній завжди було й залишається вирішення широкого кола проблем. Протягом останніх років, починаючи з 2013 року, внаслідок глобальної тенденції до протидії офшорам як з боку розвинених країн, так і з боку країн, які розвиваються, однією з найбільш актуальних проблем постає питання збереження можливості податкового планування для оптимізації та зменшення оподаткування. Водночас, необхідно констатувати, що незважаючи на наявність значних наукових праць у сфері міжнародного податкового права, проблеми, пов'язані з деофшоризацією в країнах Східної Європи, як одного з векторів їхнього розвитку, залишаються поза увагою науковців.

У 2013 році, за ініціативою країн G20, Організація економічного співробітництва та розвитку (далі – ОЕСР) розробила проект «Розмивання податкової бази й виведення прибутку з-під оподаткування» (Base Erosion and Profit Shifting, далі – BEPS), основним завданням якого є боротьба з виведенням прибутку компаній у зони з низькими податками. План BEPS також покликаний сприяти покращенню обміну інформацією між державами, зокрема, щодо кінцевих бенефіціарних власників офшорних компаній.

План BEPS містить 4 мінімальні стандарти, якими є шкідливі пільгові режими (крок 5), запобігання зловживанню угодою про уникнення подвійного оподаткування (крок 6), обмін інформацією між державами (крок 13) та вдосконалення чинних угод про уникнення подвійного оподаткування (крок 14) [1], впровадження яких надасть можливість державі контролюючої особи виявляти та оподатковувати прибутки, отримані з офшорних компаній. Усього план BEPS

передбачає 15 кроків для протидії агресивному податковому плануванню – деофшоризації.

За визначенням Захарова О.С. деофшоризація – це процес, який являє собою проведення державою комплексу заходів у законодавчій, правозастосовній та інформаційній галузях для зниження або виключення внаслідок залученості в національний господарський обіг резидентів під виглядом іноземних осіб або з використанням іноземних правових конституцій, які переважно переслідують незаконні або недобросовісні цілі [2].

Станом на сьогодні до плану BEPS приєдналися, зокрема, такі країни-члени ОЕСР: Греція, Естонія, Латвія, Литва, Польща, Словаччина, Словенія, Угорщина та Чехія. Іншими країнами Східної Європи, які приєдналися до плану BEPS є Албанія, Білорусь, Болгарія, Боснія і Герцеговина, Вірменія, Грузія, Північна Македонія, Росія, Румунія, Сербія, Україна, Хорватія, Чорногорія [3].

Останнім 15 кроком плану BEPS є Багатостороння конвенція про виконання заходів, які стосуються угод про оподаткування, з метою протидії розмиванню бази оподаткування та виведенню прибутку з-під оподаткування (Multilateral Instrument, далі – MLI). MLI була розроблена ОЕСР у якості інструменту для внесення змін до двосторонніх міжнародних договорів про уникнення подвійного оподаткування [4].

Країнами Східної Європи, які підписали та ратифікували MLI, зокрема, є Албанія, Боснія і Герцеговина, Греція, Грузія, Естонія, Латвія, Литва, Польща, Росія, Сербія, Словаччина, Словенія, Угорщина, Україна, Хорватія та Чехія. До переліку країн, які станом на сьогодні лише підписали MLI, відносяться Болгарія, Вірменія, Північна Македонія та Румунія [5].

Деофшоризація, як один з векторів розвитку країн Східної Європи, зумовлена необхідністю виведення економіки цих країн з тіні та наповнення державних бюджетів шляхом стягнення податків з суб'єктів підприємницької діяльності та бізнесу загалом. У зв'язку з цим, вбачається, що результатом деофшоризації повинна стати втрата попиту на реєстрацію та використання офшорних компаній з метою оптимізації оподаткування, адже податкове планування перестане бути

прибутковим для бенефіціарів у зв'язку з необхідністю сплати податків та щорічного подання звітності в державі контролюючої особи.

Вбачається, що для розвинених країн створення офшорних компаній розглядається як легальний спосіб ухилення від сплати податків. Водночас резиденти країн, які розвиваються, вимушені використовувати офшори для податкового планування, управління та мінімізації можливих ризиків, пов'язаних з підприємницькою діяльністю, захисту та збереження свого майна, зокрема, від рейдерства, з метою подальшого спадкування активів нащадками.

Також необхідно констатувати, що бізнес-міграція та відтік іноземних інвестицій можуть стати наслідком цілеспрямованих дій вищевказаних країн, направлених на боротьбу з ухиленням від оподаткування та протидію офшорам. Крім того, напевно чи вдасться повністю заборонити можливість реєстрації та використання офшорних компаній.

Натомість, створення країнами Східної Європи сприятливого інвестиційного клімату, який полягатиме в спрощенні податкових правил, зменшенні податкового навантаження, лібералізації валютного ринку, забезпеченні здорової конкуренції, розробленні спеціальних та ефективних інструментів та механізмів для забезпечення корпоративної безпеки бізнесу та захисту активів з боку державних органів, дасть можливість розвинути національну економіку та наповнити її фінансовими ресурсами шляхом залучення інвесторів.

Підсумовуючи вищевикладене, можемо констатувати, що міжнародні тенденції з деофшоризації матимуть як позитивний, так і негативний вплив на розвиток держав Східної Європи. Необхідно досягти справедливий баланс між інтересами суб'єктів підприємницької діяльності та бізнесу загалом та державами Східної Європи.

Джерела:

1. BEPS Actions. URL: <https://www.oecd.org/tax/beps/beps-actions/>.
2. Захаров А. С. Деофшоризация: российский контекст. *Legal Insight*. 2013. № 5 (21).

3. Members of the OECD/G20 Inclusive Framework on BEPS. Updated: August 2021. URL: <https://www.oecd.org/tax/beps/inclusive-framework-on-beps-composition.pdf>

4. Multilateral convention to implement tax treaty related measures to prevent base erosion and profit shifting. URL: <https://www.oecd.org/tax/treaties/multilateral-convention-to-implement-tax-treaty-related-measures-to-prevent-BEPS.pdf>

5. Signatories and parties to the multilateral convention to implement tax treaty related measures to prevent base erosion and profit shifting. Status as of 30 September 2021. URL: <https://www.oecd.org/tax/beps/beps-mli-signatories-and-parties.pdf>

Науковий керівник – д.ю.н., професор, завідувач кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія» Бігняк О. В.

Чопко Христина Ігорівна

*к.ю.н., доцент кафедри соціального права
Львівського національного університету імені Івана Франка*

ГРОМАДСЬКИЙ КОНТРОЛЬ У ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ ЯК ОДИН ІЗ МЕХАНІЗМІВ ЗАХИСТУ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРАВ ГРОМАДЯН

Зважаючи на стан довкілля як в Україні, так і у світі загалом зростає роль та значення громадського контролю в галузі охорони навколишнього природного середовища. Як справедливо зазначає О. Б. Федоровська, це пов'язане із загальними процесами демократизації в суспільстві, зростання ролі громадськості в обговоренні та прийнятті екологічно важливих рішень, у першу чергу тих, що стосуються прав громадян, підвищення загальної уваги до питань гарантування екологічних прав [1, с. 115].

Важливість вказаного правового інституту підтверджує велика кількість міжнародних актів, які регламентують участь громадськості у прийнятті рішень, здатних вплинути на стан довкілля, зменшити екологічні ризики і загрозу настання